

13-TEKİRDAĞ RİTÜELLERİ VE BALKANLARDAKİ VARYANLARI

Prof. Dr. Erman Artun

Tekirdağ halk kültürünün, coğrafi konumu ve tarihsel bağlarıyla kendisine özgü bir konumu vardır. Tekirdağ ritüelleri Orta Asya, Anadolu, İslamiyet ve Ortak Balkan kültürünün çeşitli zaman birimlerinde başlayıp günümüze getirdiği, kökü Orta Asya kültürüne dayalı islami renge bürünmüş mevsimlik bayramların uzantısı, kalıntısıdır. Tekirdağ ritüellerinden bazılarını şöylece sıralayabiliriz:

CEMAL RİTÜELİ:

Tekirdağ'da tarımda bolluk ve bereket için oynanan büyüsel nitelikli, kökü Orta Asya'ya şamanizme dayanan bir ritüeldir. Oyunu yöneten kişilere, çavuş, kurukafa, cemalbaşı, çerebaşı, dede, kamburağa, terdali, zobarbaşı, teke adları verilir. Cemallerin hareketleri bize ilkellerin ayin ve törenlerini hatırlatır. Müzik ve dans vazgeçilmez öğedir. Cemalde kullanılan müzik aletleri şunlardır; çan, zil çampara, teneke, tef, darbuka, davul, zurna, tulum, kemençe, klarnet.

Cemal ritüeli büyük bir gizlilik içinde hazırlanır. Oyunla ilgili araç gereçler toplanır. Oyun gece yarısında sonra oynandığı için ellerinde meşaleler, fenerler vardır. Hayvan taklitleri, şenlik naraları dışında garip sesler çıkarırlar. Topluca yörenin halk oyunlarını oynarlar. Ev sahibi cemallere verdiği buğdayın bir kısmını cemallerin üzerine saçı olarak saçar. Cemaller ürünün bol olmasını dilerler. Cemal oyununda çeşitli kılıklara girerler. Maske takarlar. Bunlar gelin, dede, arap, hoca, ayı, tilki, deve, devenci, damat, hakim, kambur, çavuş, berber, kurukafa, kukumaç, horoz vb. dir. Evlerin önünde seyirlik oyunlar çıkarırlar. Ana öge canlandırmadır. Koyun, keçi, postuna bürünülür. İki köy cemali karşılaştıklarında kavga ederler, kan şarttır. Bir köyün cemali diğer köyün cemalini köye sokarsa " köyün bolluk ve bereketini alır" inancı yaygındır. Kavga bir cemal ölene kadar sürer. Ölen cemalin kanı aranmaz, öldüğü yere gömülür. Tekirdağ'da 18 cemal mezarlığı vardır.

ÇİĞDEM BAYRAMI:

Çiğdem çiçeği baharın müjdecisidir karlar eriyince açar. Havaların ısınmasıyla bahar temizliği yapılır. Baharın gelişi kutlanır. Kızlar toplanarak kağıtlara maniler yazarlar. Bu manileri bir toprak çömleğe koyarak bir dut ağacının dibine gömerler. Ertesi gün, kızlar erken kalkarak dut ağacı dibinde toplanırlar. Çömlek içinden mani çekerek yüksek sesle okurlar. Bu topluluğu, delikanlılar uzaktan izlerler. Kızlara fıstık ve şeker atarlar. Kızlar, kulaklarına, çiğdem takarlar.

Diğer taraftan, çocuklar çamurdan bir top yaparlar. Bunu sivri bir değneğe takarlar. Kızlara çıkararak çiğdem toplarlar. Çiğdemleri bu çamur topa dizerler. Grup halinde kapı kapı dolaşarak baharın geldiğini müjdelerler. Evsahipleri buğday, arpa, mısır ve para verirler. Toplanan ürün satılarak topluca yenilip içilir. Çiğdem bayramı Türkiye'nin çeşitli yörelerinde kutlanmaktadır.(1) Kış uğurlama, baharın geldiğini müjdeleme ritüelidir.

KURT GEZDİRME:

Bir kurt öldürüldüğünde, kurdun derisi yüzülür, içi saman, talaş ve kağıtla doldurulur. Kurdu öldüren kişiler genellikle çobanlardır. Kurt, bir kazığa takılarak omuza alınır. Ev ev gezdirilir. Komşu köylere de gidilir. Köyün çocukları da kurdun arkasında gezerler. Her evin önünde mani söylerler. Tef çalarlar ve türkü söylerler. Ev sahibi buğday, arpa, mısır ve para verir. Her evin önüne şu sözler tekrarlanır.

Kurt geldi, düşman geldi
Çanak çömlek kurutan geldi
Sarı ineğin kuyruğunu koparan geldi
Köprüden geçmez,
Kahve içmez,
Sütün içmez
Bahşişini almadan gitmez.

Kurt gezdirmeye ilgili bir şifa inanması vardır. Uzun öksürüğe yakalanan küçük çocukları kurdun ağzından, büyükleri de kurdun derisinin içinden geçirirlermiş. Köylerde kurtların sürüye zarar vermemesi için muska yazılır. Buna "kurt ağzı bağlama" denir. Hayvanları kötülükten koruma için yapılan ritüeldir.

KOLADA GECESESİ (2-3)

Balkan göçmenleri tarafından taşınmış bir edettir. Kış yarısına 28 gün kala genellikle 18 Ocak gecesi yapılır. Kolada gecesinde özellikle kabak pişirilir. Bu gece kabak yemeyen evin küçüklerini "karakaçanlar sırtına biner" diye korkuturlar. Kolada gecesi kabak pişirmeyen evde domuz eti pişeceği inancı yaygındır. Mevsimlik bayramların uzantısı, kötülüklerden korunma için yapılan bir ritüeldir. Kolada gecesinde fala bakmak edettir.

- 1- Kamil, TOYGAR: " Şabanözünde Çiğdem Gezmesi", Türk Folkloru, Sayı: 69. 1985. s.15
- 2- Erman, ARTUN: Tekirdağ Folklor Araştırması, İstanbul 1978, s.226-227
- 3- Erman, ARTUN: Tekirdağ Folklorundan Örnekler, Tekirdağ 1983, s.42

TAVUK GECESİ (4)

Kış sonunda, Şubat ayında, tavuk gecesi düzenlenir. Tavuk gecesinde komşular birbirlerini çağırıp mısır pişirirler. Kimin daha çok misafiri gelirse o sene o evin tavuğunun çok olacağına inanılır. Diğer bir inanca görede tavuk gecesinin sabahı kapıyı ilk açan bir kadın olursa o sene o evin civcivlerinin tavuk, erkek olursa horoz olacağı inancı yaygındır. Bazı köylerde de tavuk gecesi aile arasında kutlanır, kimse kimseye gitmez. Eğer gidilirse o yıl tavuklarını kuluçkaya basamayacaklarına inanırlar. Hayvanların sağlıklı olması ve bol ürün vermesi için yapılan bir ritüeldir.

DELİMOLU (5)

Bayram geceleri on, onbeş yaş arası erkek çocuklar köydeki bütün evleri gezerek hediye ve yiyecek toplarlar. Çocuklar ev sahiplerini dışarıya çıkartmak için maniler söylerler. Hediye vermeyen olursa,

Ak taş, kara taş,

Vermeyen kutsuz baş,

diye kızdırırlar. Kaşıkçı köyünde arife akşamı çocuklar ve delikanlılar gezerler. Buğday, para toplarlar. Sonra aralarında paylaşırlar. Bu topluluğa HALALAR adı verilir. Bu adet bir bayram gezmesi değildir. İslami renge bürünmüş baharı müjdeleme gezmesidir.

AMBAR BEREKETİ- BUĞDAYA ÇIKMA

Buğday, ambara besmeleyle konur. Ambarın bereketi kaçmasın diye ambarda buğday bitirilmez. Ambarda buğdayın içine, içinde taş ve bereket için yazılmış muska bulunan bir teneke kutu konur. Buna TARA adı verilir. Ayçiçek çapası bitince bolluk ve bereket için çapalar arkaya atılır. Hep bir ağızdan şunlar söylenir.

Ben yaptım hizmetimi

Allah versin bereketini

Tarladan geriye bakmadan köye dönülür. Malkara köylerinde eskiden buğdaya çıkma diye bir adet yapılmış. Ekin tarlasında kızılı erkekli oyun oynanmış. Ekine çıkma adeti Türkiye'nin diğer yörelerinde de sürdürülüyor.(6) Ürünün bol olması için yapılan bir ritüeldir.

4- ARTUN ,A.g.e. s.42

5- ARTUN, A.g.e. s.42

6- Kutlu, ÖZEN: Divriği Köylerinde "Ekin Salavatlama ve Kaba Yele Karşı Gitme" Törenleri III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri, IV. Cilt, Ankara 1987,s.277-288.

DEĞİRMENCİ RİTÜELİ

Değirmenci ritüeli hidrellezde oynanan ritüel kökenli bir oyundur. Hidrellez eğlenceleri eskiden üç gün sürerdi. Üçüncü gün, akşam üzeri oyun alanına bir el değirmeni getirilir. Bir kişi değirmenci olur. Buğday yerine toprak öğütülür. Bütün köyün kadınları ve genç kızları büyük bir halka oluşturarak değirmenci türküsünü söylerler. Türkü yedi kez tekrarlanır. Herkes buğday yerine öğütülen topraktan bir avuç alarak evine gider. Yeni üretim yılının bol ve bereketli olması için ambarlarına serperler.

Ürün bolluk bereket olması için yapılan ritüeldir.

BOCUK GECESİ (7)

Balkan göçmenleri tarafından Tekirdağ'a taşınmış bir âdettir. Eski Kasımın 62.günü kutlanır. Ocak ayı ortalarında yapılır. Balkanlardaki Hıristiyanların BOJIC adetleriyle ilgisi yoktur. Gecede yapılan âdetler Türk halk kültürü âdetleridir.

Bocuk gecesinde "bocuk karısı, bocuk anası veya bocuk dede" adı verilen bir varlığın beyazlar giyerek insan görünümünde gezdiğine inanılır. Gecenin yapılma nedeni; evin bereketinin bol olması, hayvanların bol süt, tavukların bol yumurta vermesi, ağaçların bol meyve vermesi dileğidir. Eğer bocuk gecesi yapılmazsa bereketin kesileceği inancı yaygındır. Bocuk gecesi her evde kabak pişer, inanışa göre kabak pişen eve bocuk karısı gelmezmiş. Bocuk gecesi ahır kapısının üstüne mushaf konur. Hayvanlar fırın küreğinin (karıştıracak, gelberi) üstünden atlatılır. Bundan amaç, hayvanların sütünün kaçmamasıdır.

Ortaca köyde kadınlar yüzlerini nişastayla boyayıp çarşafa sarınırlar. Bocuk anası geliyor diye komşularını korkuturlar. Yine aynı köyde bir kadının karnı siyah tencereyle boyanarak yüz çizilir. Eline bir kasnak vererek kaldırılır. Kadının üzerine beyaz bir çarşaf sarılır. Karnından aşağıya oklava konur, üzerine ceket giydirilerek sokak sokak gezdirilir. Yaşlılar bocuk gecesini, bir yılın geleceği olarak değerlendirirler. Bocuk dedenin gelip yemesi için dama baklava koyarlar. Bu bilgileri Yugoslav halk bilimci Thomir Corcevic Narodni Zivot adlı kitabında doğrulamaktadır.

Türkler, Bocuk adını verdikleri bir gece kutlarlar. Bundan amaç, böceklerin çıkmamasıdır. Türkler toplanıp kabak ve diğer meyveleri

7- Thomir, CORCEVIC: "Nas Narodni Zivot" -2.sti:206-207, Beograd 1934

yerler. Ev sahibi yeni yılın hayırlı ve uğurlu olmasını, diler.Düşmanlardan arınmak için dua ederler. Corcevic, Türklerin bu adeti Türkiye'de yapıp yapmadığını bilmediğini söylüyor. Olabilecek kötülüklerden korunma, hayvanların bol ve bereketli ürün vermesi için yapılan bir ritüeldir.

YAĞMUR DUASI VE DEDULE

Yağmur yağdırmak için topluca dua edilir. Dua ederken ellerle yağmur yağma taklidi yapılır. kırdan yabani bir asma kesilir. Derenin içine gömülür. Taş toplanır, taşlar okunur, dereye atılır. Yağmur yağması için çocuklar ıslatılır, dereye atılır. Çocuklar korkutularak ağlatılır. Dereye atılan çocuklar yetim olanlardan seçilir. İnanişe göre yetim çocuklar günahsızdır. Allah onlara acır ve dileklerini yerine getirir.

DEDULE: Bir çeşit yağmur yağdırma âdetidir.Bir öksüz çocuk söğüt dallarıyla sarılır. Her tarafına su dökülür. Yağmur duası topluluğunun önünde yürür, zıplar. Söğütlerden süzülen sular yerlere dökülür.

Balkanlarda **DODOLE** adıyla aynı adete rastlıyoruz.(8) Yağmur duası âdetleri Türkiye'de ve Balkanlarda çok yaygındır. (9,10,11, 12, 13) Yağmur yağdırma ritüelidir.

TEKİRDAĞ'DA HİDRELLEZ GELENEĞİ 14

Tekirdağ hıdrellez geleneği; Orta Asya, Anadolu, islamiyet ve ortak Balkan kültürünün besleyip günümüze getirdiği, islami renge

8-Yugoslavya Belgrad Etnografya Müzesinde dodole'nin temsili bir mankeni vardır.

9- Ata,TERZİBAŞI I.Uluslararası Türk Folklor Kongresi Bildirileri, Ankara 1976, s.305-314.

10- Nevzat GÖZAYDIN: III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri, 4.cilt, 1987,s.165-171

11- Nevzat GÖZAYDIN: "Çuvaşlarda Yağmur Duası", Uluslararası Folklor ve Halk Edebiyatı Semineri Bildirileri, Ankara 1976, s.44-48

12- Nevzat GÖZAYDIN:Romanya'da Yağmurla İlgili Adetler, Türk Folklor Araştırmaları Dergisi, c.16,sayı 320, Mart 1976s.7585-7586

13- Orhan ACIPAYAMLI I.Uluslararası Türk Folklor Kongresi Bildirileri, Ankara 1976, s.1-7

bürünmüş mevsimlik bayramların uzantısı bir ritüeldir. Türkiye'de ve Balkanlarda yaygındır. (15,16,17,18)

BALKAN RİTÜELLERİ

CAMALA (19) (Yugoslavya)

Üsküp Etnoğrafya Müzesi Bülteninde Vera Klickova tarafından yapılan araştırmada camala oyununun cemalari, vesilicari, eskari adıyla oynandığını görüyoruz. Oyun Tekirdağ'daki cemel oyununun hemen hemen aynıdır. Oynanma takvimi yılbaşı arifesine kaymıştır. Tihomir Djorejevic'in araştırmaları da aynı yöndedir.(20) Türk kökenli bir ritüeldir. Yugoslav halk kültüründe değişikliğe uğramıştır.

CAMALARI (21) (Yugoslavya)

Yugoslavya" Üsküp Yöresinde Adet ve İnançlar" adlı araştırmasında Milenko C. Filipovic, camalari oyuncularının ocak ayında üç gece arka arkaya köyü gezdiklerini ellerinde canlar olduğunu, çeşitli kılıklara girdiklerini anlatır. Ölme dirilme motifi cemel oyunundaki gibidir. Oyuna yöresel tipler girmiştir. Cemal veya rusaliya adını verdikleri cemel mezarlıkları vardır. Jovan -Hadzi-Vasilevic'in incelemeleri de aynı doğrultudadır. (22) Türk kökenli bir ritüeldir. Yugoslav halk kültüründe değişikliklere uğramıştır.

KUKERLER (23) (Bulgaristan)

Mihail Arnaudov" Bulgar Adet ve Hurafeleri "adlı kitabında" kukerleri" incelenmiştir. Lozengrad adıyla verdiği şehir Kırklareli'dir. Kırklareli 1363 yılından beri Türklerin idaresi altındadır. Arnaudov'un

- 14- Erman ARTUN, Tekirdağ'da Hidrellez Geleneği" Yeni İnan Gazetesi, Tekirdağ, Mayıs 1990
- 15- Abdurrahim DEDE: Batı Trakya Folkloru, Ankara 1978, s.121, [Batı Trakya Hidrellez Şenlikleri]
- 16- Atanas MANOF: "Gagavuzlar" Varlık 1940, s.157
- 17- Mehmet Yahap YURTSEVEN: "Hidrellez-Tepreş", Emel sayı 77,1973
- 18- Ahmet İGCİLER : "Hidrellez, Çevren, sayı 4,1984, Priştine s.6-7
- 19- Vera KLİCKOVA, Bozikni Obicai Vo Skopsk a Kotlina, Glasnik na Etnoloskiat Muzej, br.1.Skopj 1960,s.233-248
- 20- Thomir R. DJORCJEVIC : Nas Narodni Zivot Knj. IV. Beograd 1931,s.6
- 21- M.S. FİLİPOVIC: "Obicaji Verovanja u Skopskoj Kotlini" Srpski Etnografski Zbornik
- 22- Jovan Hadzi VASILJEVIC:(Dzamalari) Juzna Stava Srbija Istorijska, Etnografska Politicka Istrazivanja, Knj. 1. Beograd 1909, s.389

incelemeye esas aldığı Karahadar (Karahıdır), Yenice Koruköy ve Yenimahalle köyleri Kırklareli köylerindedir. : Yazar Trakya'da oynanan cemal oyunlarını kukerler adıyla vermiştir. Trakya'da, kuker kukla anlamındadır. Adı geçen köyler müslüman Türk köyleridir. Oyunun oynanma takvimi yortudan sonra olarak verilmiştir. "Toplanan paranın bir kısmı kiliseye verilir" İbaresini kuşku vericidir. Oyunun oynandığı güne "Arap günü" denmesi Anadolu'da çok oynanan Arap oyunuyla kurulan bağı gösterir. Oyunun aslı, Türk kökenli cemal ritüelidir. Bulgar halk kültüründe değişikliğe uğramıştır.

ŞİROVARİLER 24 (Yugoslavya)

Vojislav Radovanovic, "Yukarı Pcinja Bölgesi" adlı araştırmasında cemallerin benzeri olan sirovarilerin ocak ayında dede, gelin, damat kılıklarına girerek maskeli gezdiklerini anlatır.

Yugoslav halk kültürü kökenli bir ritüeldir. Tarımda, hayvancılıkta bolluk için yapılır.

KOLEDARLAR 25 (Yugoslavya)

Petar Kostic, koledarların koletniçi, koledarsi adlarını aldıklarını evden eve gezip koledar türküleri söylediklerini anlatır. Koledarlar, cemallar gibi maske takarlar, yüzlerini boyarlar. Ters gocuk giyerler. Elllerinde çanlar vardır. Cemallerde olduğu gibi koledar mezarlıkları vardır. Spro Kulusic, "Eski Sırp Dininden" adlı kitabında (26) Resava koledarlarını anlatır.

Yugoslav halk kültürü kökenli bir ritüeldir. Tarımda hayvancılıkta bolluk için yapılır.

ZIVONARI 27 (ÇANCILAR) VUKOVI (KURTLAR)

(Yugoslavya)

M.S.Filipoviç Visoka Yöresinde bojjic arifesinde çancıların ve kurtların gezdiklerini anlatır. Cemal oyununda olduğu gibi çeşitli

23-Mihail ARNAVDOY: Studii Vrhü B'lqaiskite Obre di Legendi, 1-2, Sofija 1974, s.581-592.

24- Vojislav RADOVANOVIC : "Goraja Pcinja" Sırpski Etnograski Zbornik, knj. LXVIII, Beograd 1955

25- Petar KOSTIC. Koledari, Glasnik Etnografskog Muzeja 1965-1966 Beograd (1966),, s.28-29

26- Spiro KULUSIC : Iz Stare Sıpske Religile Novagodisnji, Beograd 1970, s.132-133

27- M.S. FILIPOVIC : Zivot: Obicaj: Narodni u Visockoj Nahiji Sırpski Etnografki Zbornik knj. XLVII. Beograd 1931.

kılıklara girerler. Çanları vardır, maskelidirler, yüzlerini boyarlar, oyununun baş kişisi- Cemal oyununda olduğu gibi tekdir. Ev ev dolaşıp bereket dilerler. Yugoslav halk kültürü kökenli bir ritüeldir. Tarımda ve hayvancılıkta bolluk, bereket için yapılır.

BEYAZ POKLADELER (28) (Yugoslavya)

Stevan Ducic, " Kuc Kabilesinde Adetler" adlı araştırmasında, beyaz pokladelerin kış sonunda dört kişiden oluşan bir grupla evleri dolaştıklarını anlatır. Petar Kostic de Zajecar bölgesi pokledelerini anlatır.(29)

Yugoslav halk kültürü kökenli bir ritüeldir. Baharı karşılama, tarımda ve hayvancılıkta bolluk için yapılır.

MACKARE-CEDOVİ- COROJE-VILA- TURICELER 30

(Yugoslavya)

Vuk Karacic, " Sırp Halkının Adet ve Yaşayışı" adlı kitabında, cemal benzeri bu grupların çeşitli kılıklara girerek ev ev dolaştıklarını toplulukları anlatır. Yugoslav halk kültürü kökenli bir ritüeldir. Baharı karşılama, tarımda, hayvancılıkta bolluk için yapılır.

CORJACİ (31) (Yugoslavya)

Milenko S. Filopoviç, " Dünya Bakışları" adlı kitabında corjacilerin dede, nine, ayı, kurt kılığına girip çeşitli maskeler takıp ev ev dolaştıklarını anlatır. Yugoslavya halk kültürü kökenli bir ritüeldir. Tarımda, hayvancılıkta bolluk, bereket için yapılır.

CAMBALLAR (Yugoslavya)

Yugoslavya Kosova Prizren'de bir Türk köyü olan Mamuşa'da Cemal oyununun bir benzerine rastlıyoruz. Oyunun belirli bir takvimi yoktur. Bu gün büyüsel işlevini yitirip yalnızca düğünlerde eğlence amacıyla oynanmaktadır. Türk Kökenli ritüeldir. Eskiden tarımda bolluk, bereket amacıyla oynanmış

- 28- Stevan DUCIC : Zivoti Obicaji Plemena Kuca, Sırpki Etnografski Zbornik, knj. XLVIII Beograd 1931
- 29- Petar KOSTIC : " Godisnji Obicaji u Okalini Zajecare Glasnik Etnografskog Muzeja" Beogradu knj. 42, Beograd 1978, s.414-419.
- 30- Vuk KARADZIC. Zivot Obijaci, Naroda Sırpskog Beograd 1957, s.12-24
- 31- Milenko FILIPOVIC . Lepenica, Pogledi na Svijet, Priroda Stanovništvo; Privreda Zdravlje Sarajevo 1963

LUGAT VE GOGOL'LER (Yugoslavya)

Cemal ritüelinin bir benzerine Yugoslavya, Makedonya, Struga, Zagracan köyünde rastlıyoruz. Burası bir Arnavut köyüdür. Lugat'ın sözlük anlamı hortlak, gogol'un ise korkuluktur. Çeşitli kılıklara girilir. Ritüel işlevini yitirmişdir. Düğünlerde eğlence amacıyla oynanır. Arnavut halk kültürü kökenli bir ritüeldir. Tarımda bolluk ve bereket amacıyla oynanır.

SONUÇ

Türkiye ve Balkan ülkelerinin, tarihi evrimleri ve çağlar süren sürekli ilişkileri nedeniyle, Balkan halk kültürü ortaklığı araştırılmalıdır. Halk kültürü, bitmiş, kapanmış bir folklor olayı değil, sürekli çözülüp yeniden birleşen, halkla birlikte durmadan oluşan bir dinamizm içindedir. (32) Balkanlara Türk göçleri 14. yüzyılda başlamış 1877 den bu yana da göç , yön değiştirerek Balkanlardan Türkiye'ye yönelmiştir. Bu göç, günümüzde de sürmektedir. Türk halk kültürü, göçlerle Balkanlara taşınmış, oradaki halk kültürleriyle tanışıp iç içe yaşamıştır. Geriye dönüştürte ortak Balkan kültürü yeni yerleşim merkezlerine taşınmıştır. Bu durum karşılaştırmalı yöntemin zorunluluğunu ortaya çıkarır.

İlk çağlardan bu yana ilkel insan ya da topluluklar yaşamlarını daha iyi sürdürebilmek için büyü, tören gibi çeşitli yollara başvurmuşlardır. Ritüeller doğanın bilinmeyen yönlerini simgeler. (33) Her ritüel bir sembolden oluşur³⁴ . Ritüellerde eski inanç sistemlerine ait izler bulmak mümkündür. (35) Ritüeller yaşanan dünyayla öbür dünyanın ilişkisine dayanır. (36)

32- Tahir ALANGU: Türkiye Folklor El Kitabı, İstanbul 1983, Adam Yayıncılık, s.299-231

33-Petar KOSTIĆ : Preklo Zenacenja Godinsjih Obicaja, Beograd 1972, s.6-11

34- Mirjana PROSIC : Obredna Praska u Srbiji Teorijska Hipoteticki Okvirza Proucavanje Poklada Kao Obreda Prelaza Etnoloske Sveske 1. Beograd 1976, s.33-50

35- Dragoslav ANTONIJEVIC Vitajiske, Brumalije: Savremene Maskirane Povarke, Balkanskih Naroda Balcanica X, Beograd 1970, s. 112-115.

36- Mirjana PROSIC: Obredan Praska u Srbiji Etnoloske Seveske 1. Beograd 1976, s. 33-50

Tehlikeli, anlaşılmaz, ürkütücü doğa karşısındaki güçsüz yaratık insan, büyüden büyük destek görüyordu. (37) Ritüellerde doğa ve totemizm kültü atalar kültüyle karışır. (38) Taklit, eylem ve toplu katılma doğaya karşı büyüyle korunmadır. (39)

Tekirdağ ritüellerinin kökeni, her ritüel gibi avcılık dönemlerindeki av adetlerine kadar uzanır. Avın verimli geçmesi için sihir ve büyü yapılmıştır. Kazma tarımına geçilmesiyle, bolluk ve bereket amacıyla, tarımda verimi sağlamak için yapılır. Ritüellerin özünde, doğayla barışık olma dileği yatar. Tarihin ilk zamanlarından beri her kültürde ay, mevsim, yıl değişiklikleri törenlerle kutlanılmaktadır. Köylü kendi yaşantısının daha verimli olması için zorunlu ve bilinçli olarak törenlere katılırdı. (40)

Tekirdağ ritüellerinde şenlik, büyü, bolluk, bereket motifleri içindedir. Taklit, eylem ve toplu katılma doğaya karşı büyüyle korunmadır. Tekirdağ ritüellerinin bolluk-kıtlık, yaz-kış çatışması doğanın düzenli değişimiyle yaratılan mitlerin kutlandığı tören, şenlik bayramları ve inanmalar olduğunu söyleyebiliriz.

İslam kültürünü kabul etmiş Türkler ve diğer kavimler eski dinlerinden kalma bir çok inanç geleneği ve ayinleri kendi dinlerine sokmayı başarmışlardır. (41) Bayram gelenekleri Türk topluluklarında birbirlerinden çok az farklarla günümüz Türk dünyasına bir kültür mirası olarak kalmıştır. (42) Yazılı kaynaklardan Kırgızlarda (43) İlhanlılarda (44) Azerbaycan'da (45), bahar bayramlarının kutlandığını biliyoruz.

Balkanlarda hıristiyanların bojic, Noel, Paskalya adıyla yaptıkları bayramlar, eskiden kışın ölüp ilkbaharda dirilen doğa için yapılan bir bayramdı. Hıristiyanlık inancıyla bu gelenek kaynaştırılmış ve bugün "İsa'nın ölüp dirildiği gün" şeklinde dini bir bayram karakterine girmiştir.

37- Ernest FISHER: Sanatın Gerekliliği Ankara 1985.

38- V. CAJKONOVIC : Mit Relegija u Srba Beograd 1973, s.287

39- Özdemir NUTKU: Dünya Tiyatro Tarihi , İstanbul 1985,s.287

40- Nurhan KARADAĞ: Köy Seyirlik Oyunları, Ankara 1978, s.9

41- Abdülkadir İNAN: Tarihte ve Bugün Şamanizm, Ankara 1954,s.204

42- M.Abdulhaluk ÇAY: Hidrellez-Kültür, Bahar Bayramı, Ankara 1990, s.5.

43- Abdülkadir İNAN: Tarihte ve Bugün... s.11

44- Spuler BERTHOLD : İran Moğolları, Siyaset, İdare ve Kültür-İlhanlılar Devri, Ankara 1957,s.190.

45- Ehliman AHUNDOV: Azerbaycan Halk Yazını Örnekleri, Ankara 1978, s.434

46- Abdulhaluk ÇAY.Hidrellez , kültür... s.5

Bir zamanlar işlevsel niteliği olan bu oyunlar doğanın çözülmesi oranında ilk çıkış özelliğini yitirerek güncelleşmeğe yeni bakış açısıyla kabuk değiştirmeğe başlamıştır. Orta Asya Türk kültüründe totemizm ve şamanizme bağlı karakter taşıyan şölen gibi köklü ve sistemli ziyafetlerin varlığını biliyoruz. (47)

Türk ve Balkan halk kültürlerinde islamiyet ve Hıristiyanlık öncesi bahar bayramlarının yapıldığını biliyoruz. Kışın soğuşundan sonra canlanan doğa sevinçle karşılanıyor, bu olay sevgiyle kutlanıyordu. Doğadaki değişiklikler her kültür için bir dönüm noktasıdır. Mevsimlerin bitişi ve başlangıcı bayramların temelini oluşturur. İnsanlar bu günlerde ayinler, törenler ve eğlenceler yapmışlardır. Bu âdetler büyük dinlere de girerek dini bir nitelik kazanmıştır.

Eski Türk İnançlarında su kültürünün, ateş kültürünün ve atalar kültürünün çok önemli bir yeri vardır. Yazın gelmesi , o yılın bereketli olması için su ve ateş efsunlanır, ölen ataların ruhlarına saygı gösterilir. Büyük dinler sonrası bu kültürler birer motif olarak sürmektedir. Ancak, dini renge bürünmüştür. Bu kültürleri biraz farklılıklarla Balkan kültürlerinde de görüyoruz.

Balkanlarda ritüelleri üç grupta inceleyebiliriz.

- 1- Balkanlarda Tekirdağ'daki adıyla yapılan ritüeller
- 2- Balkanlarda, değişik adlarla, fakat aynı işlevde yapılan ritüeller
- 3- Balkanlarda yapılan Tekirdağ ritüelleri benzeri ritüeller.

Her kültür kendi düşüncesine, kendi bakış açısına ters düşen durumları ya siler, ya da özellik değiştirerek kendi bünyesinde eritir. Bu durum Balkanlarda da aynı olmuştur. Türklerin Balkan Kültüründen aldığı ritüeller; konu, takvim, işlev değişikliğine uğratarak kendi bünyelerinde eritilmiştir.

KAYNAK KİŞİLER

(Kaynak kişiler, adı soyadı, doğum yeri, yaşı, medeni durumu, öğrenimi, mesleği, derleme yeri, derleme tarihi, sıralamasıyla belirlenmiştir.)

CEMAL RİTÜELİ

- 1- Ali Aykut, Kılavuzlu, 60, Evli, İlkokul, çiftçi, Kılavuzlu, 1987
- 2- Şevki Işık, Taşumurça, 68, evli, ilkokul, Taşumurça, 1987
- 3- Fahri Özcan, Küçükkepenekli, 44, evli, ilkokul, çiftçi, küçükkepenekli, 1987
- 4- Şevkiye Demir, Avşar, 39, evli, İlkokul, ev hanımı, Avşar, 1987
- 5- İbrahim Can, Osmanlı, 73, evli, ilkokul, çiftçi, Osmanlı, 1987.
- 6- Hasan Damar, Naip, 50, evli ilkokul, çiftçi, Naip, 1987.
- 7- Ahmet Nacak, Karacakılavuz, 52, evli, ilkokul, çiftçi, Karacakılavuz, 1987.
- 8- Rıfat Şahin Ortacaköy, 52, evli, İlkokul, çiftçi Ortacaköy, 1987

ÇİĞDEM BAYRAMI

- 9- Nural Ülker, Tekirdağ, 45 evli, öğretmen, Tekirdağ, 1990
- 10- Nedim Aykut, Kılavuzlu, 20, bekEr, Üniversite öğr. Kılavuzlu 1985.

KURT GEZDİRME

- 11- Sabiha Güven, Karacamurat, 43, evli, ilkokul, terzi, Tekirdağ, 1990
- 12- Rahmiye Meral, Tekirdağ, 20, bekar, yüksekokul, öğrencisi, Tekirdağ, 1990
- 13- Ahmet Gönül, Bulgaristan, 66, evli, ilkokul, çiftçi, Tekirdağ, 1990

TAVUK GECESİ

- 14- Hafize Kırmızı, Aksakal, 51, evli 3, ev hanımı, Aksakal, 1990
- 15- Ümmühan Durgut, Tekirdağ 46, evli, ilkokul, ev hanımı, Tekirdağ, 1990
- 16- Osman Bulut, Delibedir, 55, evli, ilkokul, çiftçi, Delibedir, 1990

AMBAR BEREKETİ- BUĞDAY ÇIKMA

- 17- İbrahim İçöz, Dolu, 28, bekâr, Zir.Y.Müh. öğretim görevlisi, Tekirdağ, 1990.
18- Hamit Ayaz, İncecik, 85, evli, okuma-yazması yok, çiftçi, İncecik, 1987

DEĞİRMENCİ RİTÜELİ

- 19- Osman TABAK, Yağcı, 59, evli, ilkokul, din görevlisi, Yağcı, 1989.
20- Fatma Yüksek, Kazandere, 56, evli, ilkokul, ev hanımı, Kazandere, 1989
21- Emine Erdiñç, Kumbağ, 50, evli, ilkokul, ev hanımı, Kumbağ, 1983
22- Vasfiye Yıldız, Barbaros, 54, dul, ilkokul, ev hanımı, Barbaros, 1989.

BOCUK GECESİ

- 23- Rifat Şahin, Ortacaköy, 75, evli, ilkokul, çiftçi, Ortacaköy, 1985.
24- Raif Gürsoy, Buzağcı, 70, evli, ilkokul, çiftçi, Buzağcı, 1985.
25- Hafize Kırmızı, Aksakal, 51, evli, ilkokul, ev hanımı, Aksakal,1990
26- Osman Bulut, Delibedir, 55, evli, ilkokul, çiftçi, Delibedir, 1990
27- Hatice Sucular, Dedecik, 65, evli, öğrenimi yok, ev hanımı, Dedecik 1985
28- Fatma Bedel, Osmanlı, 57, evli, ilkokul, ev hanımı, Osmanlı, 1985.
29- Nebahat Şeker, Çorlu, 53, evli, ilkokul, ev hanımı, Çorlu, 1985.
30- Rahmiye Güven, Ortacaköy, 50, evli, İlkokul, ev hanımı, Ortacaköy, 1985.
31- Ahmet Çoban, Malkara 65, evli, ilkokul, çiftçi, Çavuşköy, 1990.

YAĞMUR DUASI VE DEDULE

- 32- Ahmet Gönül, Bulgaristan, 66, evli, ilkokul, çiftçi, Tekirdağ, 1990.
33- Naciye Çoban, Çavuşköy, 64, evli, okuma yazması yok, Çavuşköy, 1990

CAMBALLAR

- 34- Hüseyin Akkaya, Romanya, 58, evli, ilkokul, çiftçi,
Kırkgöz Köyü, 1990.
- 35- Mürsel Bayram, Mamuşa, 96, okuma yazması yok, Mamuşa,
Prizren Yugoslavya 1987.

LUGAT VE GOGOL'LAR

- 36- Aziz Mürsel, Mamuşa, 56, eski Sırbistan okulu, Mamuşa,
Prizren Yugoslavya 1987
- 37- Behçet Hazani, Lanzaran, 30, Ün. mezunu, Lanzaran 1987.